

Simplicissimus Budapestje*

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

Átbillent-e már Budapest?

Simplicissimus legnagyobb örömére elfogyott magyar nyelvű Budapest útkönyvének két évvel ezelőtti kiadása, és kiadója szeretné újranyomni. Abban reménykedtek, hogy ezt minimális változtatással megtehetik. A szerző azonban rájött, hogy valami alapvetően megváltozott. És ha a gyökeres átdolgozást el is halasztotta a következő kiadásra, egy új előszót írt, amelyben megpróbálta összefoglalni, milyen város is Budapest. A régiben ez állt:

„Az én városom azért a legklasszabb hely Európában,

- Mert olyan, mint egy sokáig leszorított, nemrég elengedett rugó.
- Mert szépséges egyensúlyát mutatja a réginek és az újnak.
- Mert szép lassan behedgednek a 40 évnyi ízléstelen diktatúra sebei.
- Mert itt az emberek arcáról még mindig le lehet olvasni örömeiket és bánataikat.
- Mert olyan, mint egy szendvics, ha jó irányból harap bele az ember: egyszerre lehet élvezni az alapanyagokat, a késői diktatúra álmos világát és a pörgős kozmopolita metropolist.
- Mert egyedül itt van olyan, 1906-ban közadakozásból emelt költőszobor, amelynek talapzatába beépítették egy vidéki templomi koldus ajándékba küldött pénzérméjét.
- Mert egyedül itt van olyan körút, ahol felépítették a firenzei Palazzo Strozzi pontos mását, mert egy magyar grófnak erre szottyant kedve. És amelyikben a mai napig működik a Központi (sic!) Házasságkötő Terem.
- Mert úton van afelé, hogy ismét a 400 kávéház városa legyen.
- Mert egy sznob diktatúra emlékét őrizve még mindig túlkulturált város, sokkal több színházzal, zenekarral és könyvtárral, mint amennyit a társadalom megengedhetne magának.
- Mert még mindig nem igazán szegregált város, noha sok bolond gazdag ember kiköltözött az új elővárosokba.
- Mert egyedül itt van olyan szoborpark, ahová összeköltöztették a kommunista diktatúra szobrait.

- Mert Budapest ciki város is, végtelenül mókás megfigyelésekre ad lehetőséget annak, akinek legnagyobb szórakozása a »társadalmi szafari«.

A fenti felsorolás egyre kevésbé igaz. *Malcolm Gladwell* magyarul is megjelent híres könyve (*The Tipping Point*) a természettudományokból kölcsönvette az „átbillenési pont” kifejezést, társadalmi jelenségekre alkalmazva azt.

Nos, *Simplicissimus* néha úgy érzi, hogy Budapest elérte ezt az átbillenési pontot. Alapvetően három okból.

Egyrészt felgyorsult a szegregáció.

Másrészt az utcaképből elérte a kritikus tömeget a modern, sőt kortárs elem. (Ebben elsősorban a frissen renovált közterek a ludasak: Pesti Új Főutca, Március 15. tér, Ferenciek tere, Kossuth tér, ebben a folyamatban a Széll Kálmán tér lesz a zárókó.)

Harmadsorban a romkocsmá-forradalom rászabadította a vállalkozói tőkét a hagyományos belvárosi városszövetre. Erről „Ki!” címmel egy egész könyvet írt két fiatal ember, *Békés Márton* és *Böcskei Balázs*, amelyet a könyvbemutatóról beszámoló mandiner-cikk így határozott meg: „kiáltvány-korkörkép”.

Simplicissimus ebben az új előszóban érdekes következtetésre jut. Szerinte a budapesti középosztályi tömegek éppen most jutnak el arra a szintre, hogy megint szeretni kezdik a városukat, és egyre többet akarnak tudni a múltjáról (erről áruklodik a sok és sokféle városi séta sikere).

A külföldiek azonban egy másik várost látnak. Egy olyan „éppen jó méretű” várost, amely csak fizikai adottságaiban különbözik a hasonló méretű nyugat-európai városoktól. Vagyis ilyen szempontból Budapest átbillent. A külföldiekhez hasonló életmódot folytató, egyetemista budapestiek pedig a két állapot között, mondhatni átbillenés közben vannak.

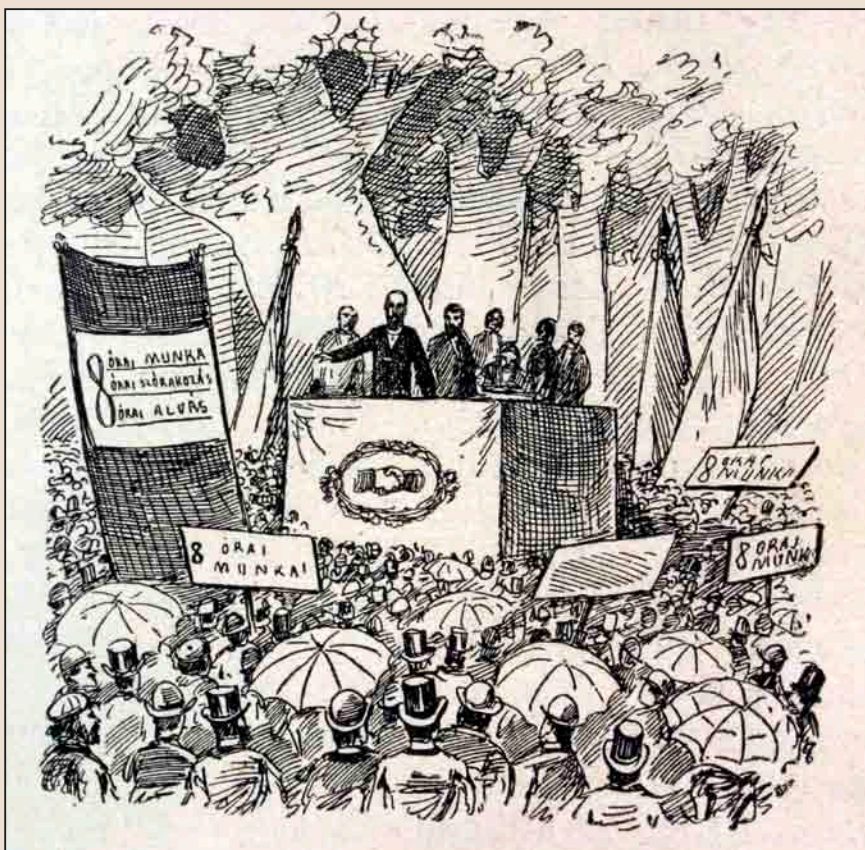
Százötven évvel ezelőtt ünnepelték először május 1-jét Budapesten.

A május 1-jei tüntetések eredete jól ismert: 1886. május 1-jén Chicagóban kez-

dődött egy tüntetés és sztrájk, ennek során 4-én bomba robbant, amelyre sortűz volt a válasz. Sok halottal. Ennek nyomán az AFL amerikai szakszervezeti szövetség 1888 őszén felhívást tett közvé, hogy másfél év múlva 1890. május 1-jén világszerte legyen tüntetés május 1-jén. Lassú, kényelmes világ volt akkor – a következő évre senki nem mert gondolni, meg az nem is volt kerek szám. Fontos esemény volt százhuszonöt éve a budapesti május 1-jei tüntetés (a Népszava becslése szerint 60 ezer, más lapok szerint 20-25 ezer résztvevővel), de annyira talán mégse, hogy a Vasárnapi Újság szerkesztői a nem különösen hosszú, sokadik oldalra szánt beszámoló kedvéért áttördeljék a már kész lapot. Május 1. csütörtökre esett ebben az évben, a lap nyomtatásra készen állt. (Vagy talán már ki is nyomtatták eddigre?!) Mindenesetre, a tudósítás csak 11-én, a következő vasárnap jelent meg. Ebből idézünk az évforduló alkalmából. Azért nem a Népszava lelkes tudósításából, mert szerintünk érdekesebb az, hogy mit tudhatott meg az átlagos újságolvasó polgár, aki nem különösebben szimpatizált a tüntetőkkal.

„A BUDAPESTI MUNKÁSOK GYŰLÉSE A VÁROSLIGETBEN. (...) Azt nem engedték meg, hogy a népgyűlésre a városban keresztül, nagy menetben vonuljanak ki, mert így könnyen csatlakozhatott volna a csőcselék, mely az ily alkalmakat lesi. A munkások tehát a város különböző helyein gyülekeztek, különböző útirányokban indultak a mellékutcákon. A zene tiltva volt, a lobogót nem lehetett a városban kibontani, mert csődülést idézhetett volna. A különböző gyárak, ipartelepek, munkásegyesületek, iparos testületek mind külön csoportban indultak a városliget felé, külön színű kokárdákkal a mellükön. Minden csoportnak voltak rendezői, vezetői. Némelyik mellé rendőri tiszt is akadt. A városligetbe érve ott aztán fölemelték a lobogókat, a feliratos táblákat, és megszólalt a zenekar. Így mentek, katonás rendben a színpár előtti tágas mezőre. Zászlója, táblája minden csoportnak volt legalább egy-egy. Ezek fölírata: «8 órai munka, 8 órai üdülés, 8 órai alvás». Világszerte ezt használták. A városligetben fölállított szónoki

*Mottó: „Nekem mondd, pestinek, hogy füle van a tepsinek?” – XX. század végi mondás

emlékvényt szintén e feliratok tartkították. Legalább 25,000 ember gyűlt itt össze, és e nagy tömeg kiszámított rendben foglalta el helyét, semmi tolongás sem volt. Mindenki tudta, hová kell állania. A rendezők még arról is gondoskodtak, hogy a tömeg közt utak maradjanak, a később érkező csapatok számára. A zenekarok fölváltova játszották a Rákóczi-t, a Marseillais-t, és egyéb dalokat. A gyűlés maga rövid volt. Dr. Csillag Zsigmond, a munkás mozgalmak egyik vezetője, fejtegette a nap jelentőségét s elmondta, hogy a munkás meg van fosztva attól, hogy a törvényhozásra befolyjon, de joga van követelni, hogy azok védjék meg, kik a törvényt alkotják. A munkások az állam leghasznosabb tagjai, meg kell tehát őket védeni. Ezt sürgeti a határozati javaslat is: fogadják el. – Német szónokok is beszélték, de csak röviden és nyugodtan. Egy óra alatt véget ért a gyűlés, s a nagy tömeg ugyanabban a katonás rendben hagyta oda a ligetet, mint a hogy jött. Nem történt a legkisebb rendtelenség sem.”

A Gozdsdu udvar reggel 7-kor

Simplicissimus emlékeiben meg élénken él a régi, elhagyatott, félig romos Gozdsdu udvar. 1992-ben egy kanadai folyóiratnak írt is róla egy fényképekkel dúsan illusztrált portrét, mint afféle Budapest-jelképről. Akkoriban több ötvös

is működött benne. És különösen megragadó volt, hogy az egyik repkénnyel befuttatott udvaron az egyik földszinti lakó elkerített néhány négyzetmétert, és a kerítése elé kitett egy pirosra festett lécekből tákoltt feliratot: „No parking!” De hogy hogy nem, majdnem mindig parkolt a felirat előtt egy autó. Még az is lehet, hogy az a sajátja volt. A szerző azt is megemlítette a cikkben, hogy van a helyben valami középkorisan félelmetes, Hauff-mesébe illő, főleg amiatt, hogy középen az udvarok láncolata megtörik – egy idő után az ember, ha visszanéz, nem tudja honnét jött. És az is szerepelt a cikkben, hogy gyakran választják az udvart helyszínnek külföldi forgatócsoportok.

A kétezres évek elején aztán az udvar évekre bezárt, majd szépen renoválva újra kinyitott, de elhagyatott volt, a földszinti boltoknak nem akadt bérlője. A hírek arról szóltak, hogy a lakások értékesítése jól ment, főleg ír és dél-amerikai kisbefektetők vitték őket, mint a cukrot. Aztán lecsapott a válság, és azt lehetett hallani, hogy a sok kisbefektető egyszerre került nehéz helyzetbe, kezdtek nem fizetni a közös költséget – egy nap kikapcsolták a villanyt a házakban, és azok szívták, akik éppenséggel rendszerben fizettek.

2012-ben hirtelen minden megváltozott. Kinyitott az első romkocsmá fecske, a Spiler. Vagyis hogy ez nem igazi romkocsmá (erről már volt szó ezeken a hasábokon), hanem ún. romkocsmá 2.0, esztétikája ugyan a romkocsmákból fakad, de tiszta új, csillogó minden, és inkább a régi és az új érdekes kombinációja uralja a tereket. Aztán jött a többi vendéglátó hely, először csak a Király utcai oldalon. De ahogy fogytak az üzlethelyiségek, a meglevenedett helyek foltja ellenállhatatlanul kezdett kiterjedni a Dob utca irányába. Ma már alig van üres helyiség. Na de mit keres itt Simplicissimus reggel 7-kor?

Az az igazság, hogy ezt a meglevenedést ő mintegy alulnézetben látta. Öt éve már, hogy hetente háromszor (szigorúan mindig korán reggel) ide, a Holmes Place sportközpontba jár, kedvenc gimnáziumi osztálytársával, Kosarassal, aki hivatali autójával hozza-viszi őt. A nagy meglevenedés után egy évvel járt erre először este: el volt képedve, hogy mennyi ember van itt esténként. Pedig csak este 8 körül járt az idő – és az még nem is a csúcs.

Hogy milyen a Gozdsdu udvar reggel 7-kor? Nem, nem teljesen kihalt. A söp-résen szemlátomást már túlesett a környék. Ilyenkor locsolnak. Minden egyes reggel. És néha (talán hetente egyszer) más módon tisztogatják a kövezetet. Csak második alkalommal jöttem rá arra, hogy mit csinál a kövezetre boruló, apró mozdulatokat végző hatvanas férfi. Nem fogják elhinni: a rágógumikat távolítja el egyenként. Szerszáma ehhez a spakli. De még egy eszközt használ, egy speciális gázégőt. A gimiben a kémia laborban ezt Bunsen égőnek neveztük, de ez kisebb annál. Szóval felmelegíti a kiszáradt gumit, mert akkor nyilván visszanyer valamit a rugalmasságából.

Amióta ezt láttam, pokol az életem, Mindenütt feltűnik a városban elhajtott, már kilapult és megfeketedett rágógumik óriási száma. Különösen a 4/6-os villamos megállóiban. Utálom ezeket a fekete foltokat. De mit lehetne tenni? Indítsak Facebook-mozgalmat, hogy kikényszerítsem a várostól, foglalkozzon a dologgal? (Amikor azt sem tudtam elérni, hogy visszaállítsák azt a pofonegyszerű dolgot, hogy az éves BKV bérletet egy szelvényen lehessen megvenni, ne pedig 12 darabban...) Vagy az lenne a megoldás, ami Szingapúrban?

Ott betiltották az utcai rágógumizást.